

BESLUT

2017-02-20

Dnr: 16/02905

SAKEN

Gomorra säsong 1: avsnitt 1 och 2, samt långfilmen *Timbuktu* som tillhandahölls på SVT Play, www.svtplay.se den 14 oktober 2016; fråga om våld enligt 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen

BESLUT

Gomorra säsong 1: avsnitt 1 och 2 fälls. Nämnden anser att programmen strider mot bestämmelsen i 5 kap. 3 § radio- och tv-lagen. Nämnden beslutar att anmäla programmen i SVT Play, www.svtplay.se till Justitiekanslern.

BAKGRUND

Granskningsnämnden har på initiativ av Myndigheten för press, radio och tv granskat ovanstående program som tillhandahölls på SVT Play, www.svtplay.se den 14 oktober 2016, med utgångspunkt i bestämmelsen om att program som tillhandahålls i beställ-tv och som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder inte får tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt (5 kap. 3 § radio- och tv-lagen).

PROGRAMMEN**Gomorra säsong 1: avsnitt 1**

Programmet var ett avsnitt ur en italiensk dramaserie om en brottslig organisation i Neapel. Det aktuella avsnittet innehöll bland annat följande våldsamma scener.

En skottlossning utbröt på en restaurang. Flera personer blev skjutna och två handgranater exploderade. Sårade människor skrek. En död man syntes liggandes på golvet med blodigt och sargat ansikte.

En man blev påkörd av en bil. Skottlossning mellan personer i bilen och personer på gatan utbröt. Förare och passagerare i bilen blev skjutna i huvudet. Blod sprutade från huvudet på en av männen i bilen. Skottskador i ansiktet och i huvudet på männen i bilen syntes i närbild.

En man blev skjuten i bröstet och sedan i huvudet. Skottsår och blod på bröstet och i huvudet på mannen syntes.

En man blev skjuten i halsen. Blod sprutade från mannens hals medan hans kamrat försökte rädda honom.

Gomorra säsong 1: avsnitt 2

Det aktuella avsnittet innehöll bland annat följande våldsamma scener.

En man blev skjuten tre gånger. Sista gången i huvudet på nära håll. Blod skvätte från mannens huvud när han blev skjuten.

En naken kvinna blev skjuten. Blod stänker på en man som höll i kvinnan och använde henne som en mänsklig sköld. Mannen blev sedan skjuten utanför bild.

En man överföll en annan man i en lägenhet och ett slagsmål utbröt. Den överfallande mannen körde den andre mannens huvud genom en fönsterruta varpå han började blöda från huvudet. Den första mannen hamnade därefter ovanpå den andre på golvet och började slå honom upprepade gånger i huvudet och i ansiktet med en statyett. Blod stänkte från mannen på golvet ansikte och huvud och mannen med föremålet blev blodig i ansiktet, på händerna och på kläderna. Till slut stod det klart att mannen på golvet var död. Den ihjälslagne mannens blodiga och sargade ansikte och huvud syntes i närbild upprepade gånger efter mordet. Den ihjälslagne mannens kropp brändes upp i nästa scen av två andra män i en tom lagerlokal medan mördaren såg på.

Timbuktu

Den fransk-mauretanska långfilmen *Timbuktu* utspelade sig i den Maliska staden Timbuktu som tagits över av militanta islamister som infört restriktiva lagar och hårda straff. Filmen skildrade bland annat hur lokalbefolkningen drabbades av det nya hårdföra styret och innehöll bland annat följande våldsamma scener.

En kvinna fick utstå piskstraff. Hon skrek och grät medan hon piskades på ryggen.

I en kort scen visades en man och en kvinna nedgrävda i marken upp till halsen. Stenar kastades mot dem och träffade dem i huvudena. Det rann blod från sår i deras huvuden. Samma man och en kvinna visades sedan kort igen, livlösa och

nedgrävda upp till halsen med blodiga sår i huvudena.

TJÄNSTEN

Gomorra säsong 1: avsnitt 1 och 2 samt långfilmen *Timbuktu* tillhandahölls den 14 oktober 2016 på tjänsten SVT Play, www.svtplay.se.

Nämnden har tagit del av den aktuella tjänstens utformning och noterar följande.

På SVT Play kan användaren vid valfri tidpunkt välja att titta på program från en katalog med program uppdelade i kategorier som till exempel ”Drama”, ”Dokumentär”, ”Underhållning” och ”Populärt”. Samtliga program tillhandahålls utan kostnad och användaren behöver inget registrerat användarkonto för att ta del av program via tjänsten.

Vid granskningen möttes användaren av följande text när denne önskade ta del av de tre programmen.

Detta program är olämpligt för barn

Aktivera barnskydd för att förhindra uppspelning av den här typen av olämpligt innehåll

Under texten fanns två knappar, på en av dem stod det ”Spela programmet” och på den andra ”Aktivera barnskydd”. Den sistnämnda knappen skickade användaren till en meny där möjlighet gavs att aktivera ett så kallat barnskydd. Vid aktivering av barnskyddet ombads användaren mata in en fyrsiffrig pin-kod. Denna pin-kod var användaren därefter tvungen att uppge för att uppspelningen av programmen skulle påbörjas. Om användaren i stället klickade på ”Spela programmet” spelades programmen upp.

I SVT Play:s så kallade hjälpforum stod bland annat följande att läsa om tjänstens så kallade barnskydd.

Så skyddar vi barnen på SVT Play

Vi är måna om att du som användare ska känna dig trygg när du använder SVT Play. Vi har också en skyldighet enligt radio- och tv-lagen att skydda barn från våldsskildringar eller pornografiska bilder. Därför använder vi varningsskyltar som informerar om att ett program kan vara olämpligt för barn. Följande är möjliga anledningar till att ett program barnskyddas:

- mycket våldsamma scener
- avancerade sexscener
- användande av droger

[...]

Aktivera barnskydd på SVT Play

På svtplay.se och i mobil-apparna för SVT Play kan du aktivera ett enkelt barnskydd genom att välja en fyrsiffrig kod. Barnskyddet gör att programmen vi varnar för i SVT Play inte går att starta.

[...]

Rent tekniskt sett fungerar barnskyddet i SVT Play genom att cookies kommer ihåg om du har aktiverat eller stängt av barnskyddet i din webbläsare.

[...]

OBS! Barnskyddet fungerar alltså enbart i de webbläsare och apparater där du har aktiverat det. Om du rensar cookies måste du aktivera låset igen. Skyddet fungerar inte om du har avaktiverat cookies.

På samma sida i SVT Play:s hjälpförum stod texten ”Har du glömt din pin-kod till barnskyddet?” i form av hypertext vilket innebar att användaren kunde klicka på texten och läsa bland annat följande kring hur en pin-kod för barnskyddet nollställs.

Nollställ pin-kod

Om du har glömt pin-koden till barnskyddet i SVT Play:

- **svtplay.se:** Nollställ pinkoden genom att rensa webbläsarens cookies alternativt radera cookien paternal_block.

[...]

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) har ombetts yttra sig över om *Gomorra* säsong 1: avsnitt 1 och 2 samt långfilmen *Timbuktu* överensstämmer med bestämmelsen om våldsskildringar i 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen. SVT har även ombetts yttra sig över hur SVT tillhandahållit programmen via SVT Play, www.svtplay.se för att det inte ska finnas en betydande risk att barn kan se dem.

SVT bedömer att några av de scener i programmen som granskningsnämnden har beskrivet, dock inte alla, är våldsscener av det slag som avses i radio- och tv-lagens bestämmelse om våldsskildringar i beställ-tv i 5 kap. 3 §. SVT anser att tillhandahållandet av programmen inte strider mot bestämmelserna i 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen och anför i huvudsak följande.

I 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen framgår att program som tillhandahållits i beställ-tv och som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär (eller pornografiska bilder) inte får tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn ska se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Bestämmelsen om beställ-tv är förhållandevis

ny och det finns därför ingen utvecklad praxis från rättstillämpningen om hur ett sådant ”barnskydd” ska vara utformat för att överensstämma med bestämmelsen. Förarbetena till bestämmelsen hänvisar till AV-direktivet för exempel på metoder som en leverantör av beställ-tv kan använda för att försvåra för barn att ta del av våldsskildringar eller pornografiska bilder (prop. 2009/10:115, s. 127 och 286–287). I AV-direktivet anges att sådana åtgärder kan vara personliga identifieringsnummer (pin-koder), filtersystem eller märkning.

SVT:s barnskydd

De tre aktuella programmen hade av programansvariga identifierats som program som borde vara försedda med det barnskydd som utvecklats för SVT Play. Bedömningen görs ofta parallellt med att beslut fattas om programmet i tv-sändning inte bör sändas ”under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen” och att programmen när de sänds på sen kvällstid ska förses med varning i enlighet med radio- och tv-lagen 5 kap. 2 §. När ett sådant beslut har fattats dokumenteras det i SVT:s programlager- och planeringssystem så att informationen automatiskt följer med till tablå- och sändningsplaneringen.

För SVT Play innebär det att varje avsnitt eller program som enligt ovan har bedömts vara ”olämpligt för barn” automatiskt förses med en skylt som visas när användaren försöker starta avsnittet eller programmet. På skylten finns enbart text, ”Detta program är olämpligt för barn” respektive ”Spela programmet”, vilket försvårar för ett icke läskunnigt barn att omedelbart starta programmet.

I SVT Play tillgodoser SVT kravet att barn inte ska titta på olämpligt innehåll genom att både tydligt märka ut programmen och erbjuda föräldrar eller andra vuxna i barnets närhet möjligheten att aktivera ett barnskydd, det vill säga ställa in en pin-kod som ytterligare försvårar uppspelning av de märkta programmen. Den fyrsiffriga pin-koden måste sedan fyllas i varje gång man försöker titta på ett program eller avsnitt som SVT har märkt som ”olämpligt för barn”.

Det var på det ovan beskrivna sättet som de två avsnitten ur dramaserien *Gomorra* samt långfilmen *Timbuktu* tillhandahölls på SVT Play. SVT vill framhålla att två av de tre tekniska möjligheterna för att förhindra att barn tar del av för dem olämpligt tv-innehåll som nämnts i förarbetena till radio- och tv-lagen, nämligen märkning och pin-kod, har använts i den tekniska lösning som förelåg vid tillhandahållandet av de i detta yttrande aktuella programmen.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Beställ-tv

Beställ-tv är en tjänst där en leverantör av medietjänster i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten tv-program med hjälp av elektroniska kommunikationsnät på begäran av användaren, vid en tidpunkt som användaren väljer och från en katalog med program som leverantören har valt ut (3 kap. 1 § 3 radio- och tv-lagen).

Granskningsnämnden har i tidigare beslut konstaterat att bland annat SVT Play (beslut 11/00536), DN webb-tv (beslut 12/00779), Aftonbladet webb-tv (beslut 12/00778), Fotbollskanalen.se/video (beslut 16/00243), cmore.se (beslut 16/01712), SF Anytime (beslut 16/01710), Plejmo (beslut 16/01711) och HBO Nordic (beslut 16/01713) är sådana beställ-tv-tjänster som omfattas av bestämmelserna i radio- och tv-lagen.

Våldsskildringar

Program i beställ-tv med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder får inte tillhandahållas på ett sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt (5 kap. 3 § radio- och tv-lagen).

Det är Justitiekanslern som övervakar om program i beställ-tv innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med bestämmelsen. Om granskningsnämnden finner att tillhandahållandet innehåller sådant material ska nämnden anmäla detta till Justitiekanslern (16 kap. 2 § tredje stycket radio- och tv-lagen).

Enligt lagstiftningens förarbeten innebär uttrycket ”ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär” skildringar som upplevs som realistiska av åskådarna och har en illusorisk verkan. Det innefattar också skildringar som är detaljerade, antingen genom att man ser våldet i närbild eller genom att det är fråga om långa eller upprepade sekvenser (prop. 1995/96:160 s. 94 f., prop. 1980/81:176 s. 14 och prop. 1986/87:151 s. 95).

Tillhandahållande av program

Enligt förarbetena till bestämmelsen kan en leverantör av beställ-tv försvåra för barn att ta del av sådana våldsskildringar eller pornografiska bilder genom att exempelvis använda personliga identifieringsnummer (pin-koder), filtersystem eller märkning (prop. 2009/10:115 sid. 286 f.).

Efter en anmälan från granskningsnämnden fann Justitiekanslern i beslut 3614-11-34 att programmet *The Pacific* som tillhandahölls i beställ-tv-tjänsten SVT Play innehöll flera scener med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär. Justitiekanslern bedömde vidare om programmet tillhandahållits på ett sådant sätt att det fanns en betydande risk för att barn kunde se detta. Vid en

samlad bedömning fann Justitiekanslern att det kontrollsysteem som SVT hänvisat till med särskilda barnsidor inte kunde anses innebära att de aktuella programmet hade tillhandahållits på ett sådant sätt att det inte fanns en betydande risk för barn att ha kunnat se det. Det aktuella tillhandahållandet innefattade således en överträdelse av bestämmelsen i 5 kap. 3 § radio- och tv-lagen.

Efter en initiativgranskning beslutade granskningsnämnden att tillhandahållaren av beställ-tv-tjänsten Plejmo inte vidtagit tillräckligt åtgärder för att hindra att barn tog del av en filmtrailer som innehöll ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär. För att ta del av hela program på Plejmo behövde användaren registrera ett användarkonto, logga in och därefter betala för varje enskilt program med kreditkort, faktura eller sms-betalning vilket nämnden ansåg var tillräckliga åtgärder för att hindra att barn tog del av långfilmer med våldsamt innehåll via tjänsten. Filmtrailern var dock kostnadsfri och fanns att tillgå utan att användaren var inloggad (beslut 16/01711).

I sammanhanget kan även nämnas Justitiekanslerns beslut (dnr 6599-12-34) gällande sändningen av filmen *Gränsen* i Canal+ First. Justitiekanslern delade granskningsnämndens bedömning att filmen innehöll våldsskildringar som var av sådan karaktär som avses i 5 kap. 2 § radio- och tv-lagen och att filmen sänds under sådan tid och på sådant sätt att det fanns en betydande risk att barn kunnat se den. Justitiekanslern uttalade sig bland annat om att kanalen var krypterad och att det fanns möjlighet för innehavaren av abonnemanget att skaffa en så kallad parental control-funktion. Justitiekanslern ansåg att detta inte i sig innebar att det inte funnits en betydande risk för att barn kunnat se filmen.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att SVT Play, www.svtplay.se är en särskild tjänst där tv-programmen tillhandahålls allmänheten på begäran av användaren, vid en tidpunkt som användaren väljer från en katalog uppdelad i olika kategorier, som till exempel ”Drama”, ”Dokumentär”, ”Underhållning” och ”Populärt”. Nämnden anser att SVT Play är en sådan beställ-tv-tjänst som omfattas av bestämmelserna i radio- och tv-lagen.

Av detta följer att program på SVT Play omfattas av bland annat bestämmelsen i 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen. Nämnden prövar i det följande om *Gomorra* säsong 1: avsnitt 1 och 2 samt långfilmen *Timbuktu* som tillhandahållits på SVT Play överensstämmer med denna bestämmelse.

Gomorra säsong 1: avsnitt 1 och 2

Nämnden anser att *Gomorra* säsong 1: avsnitt 1 och 2 innehöll ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär och därmed faller under

bestämmelsen i 5 kap. 3 § radio- och tv-lagen. Nämnden konstaterar att SVT Play tillhandahåller ett så kallat barnskydd med hjälp av vilket användaren kan spärra program som programföretaget märkt som olämpliga för barn genom att välja en personlig pin-kod. Barnskyddet är dock inaktiverat som standard och måste aktiveras av användaren. Mot bakgrund av ovanstående anser nämnden att SVT inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att hindra att barn tar del av de aktuella programmen via tjänsten. Tillhandahållandet strider därmed mot bestämmelsen i 5 kap. 3 § i radio- och tv-lagen. Vid denna bedömning ska nämnden göra en anmälan till Justitiekanslern.

Timbuktu

Nämnden anser inte att långfilmen *Timbuktu* innehöll ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär och programmet faller därmed inte under bestämmelsen i 5 kap. 3 § radio- och tv-lagen.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Jan Holmberg, Berivan Yildiz och Staffan Dopping efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.